

อรรณ อินทร์ขาว 2552: การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขา
ห้วยแม่ท้อ จังหวัดตาก ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม) สาขาวิชา
การจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
อาจารย์กิตติชัย รัตนะ, ประ.ศ. 175 หน้า

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคม รูปแบบการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ
ของชุมชน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำของ
ชุมชน เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ การศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดย
ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาห้วยแม่ท้อ จังหวัดตาก
จำนวน 400 ครัวเรือน จากจำนวน 3,399 ครัวเรือน ซึ่งครอบคลุมครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และ
ท้ายน้ำ ระหว่างเดือนสิงหาคม – ตุลาคม พ.ศ. 2551 วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square)
กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 59.50 มีอายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี
ร้อยละ 27.50 ได้รับการศึกษาในชั้นประถมศึกษาตอนต้นร้อยละ 41.80 สถานภาพการถือครองที่ดินไม่มี
กรรมสิทธิ์ร้อยละ 52.00 มีจำนวนที่ดินทำกิน 1-5 ไร่ร้อยละ 33.00 ประกอบอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรม
ร้อยละ 60.75 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนเท่ากับ 7,704.01 บาท/เดือน รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเท่ากับ 6,621.48
บาท/เดือน มีหนี้สินร้อยละ 56.20 เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนร้อยละ 53.00 ที่ตั้งของชุมชนอยู่ในพื้นที่ท้ายน้ำ
ร้อยละ 51.00 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำร้อยละ 61.30 ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ สภาพปัญหา
ของชุมชน และความต้องการปัจจัยพื้นฐานของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรูปแบบการใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรน้ำของชุมชนมี 4 ประเภท คือ 1) การใช้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค 2) การใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกพืช
3) การใช้น้ำเพื่อการเลี้ยงสัตว์ 4) การใช้น้ำเพื่อการอุตสาหกรรมและบริการ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อ
การเพาะปลูกพืช ได้แก่ อาชีพหลัก สถานภาพการถือครองที่ดิน จำนวนที่ดินทำกิน การเป็นสมาชิกกลุ่มใน
ชุมชน และที่ตั้งของชุมชน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่
อาชีพหลัก สถานภาพการถือครองที่ดิน จำนวนที่ดินทำกิน การมีหนี้สิน การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน การ
ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ และที่ตั้งของชุมชน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้
ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อการอุตสาหกรรมและบริการ ได้แก่ อาชีพหลัก และจำนวนที่ดินทำกิน ดังนั้น
แนวทางในการจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำให้เกิดความยั่งยืน ควรส่งเสริมความรู้ให้แก่ประชาชนใน
พื้นที่ และสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ